

Seleucia

Sayı XV - 2025

Olba Kazısı Serisi

Seleucia XV

Olba Kazısı Serisi

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını Seleucia yayınına devretmiş sayılır. Seleucia kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia Dergisi, Sayı IV - 2014'den itibaren TR Dizin Ulakbim'de ve 2021'den itibaren Erih Plus'ta taranmaktadır.

<http://www.seleuciadergisi.com>

Editörler

Emel Erten
Diane Favro
Fikret Yegül
Murat Özyıldırım (Baş Editör)
Yavuz Yeğin

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Halit Çal
Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken
Prof. Dr. Efrumiye Ertekin
Prof. Dr. Emel Erten
Prof. Dr. Diane Favro
Prof. Dr. Turhan Kaçar
Prof. Dr. Sedef Çokay Kepçe
Prof. Dr. Gülgün Köroğlu
Prof. Dr. Erendiz Özbayoğlu
Prof. Dr. Harun Taşkiran
Prof. Dr. Mehmet Tekocak
Prof. Dr. Ceren Ünal
Prof. Dr. Fikret K. Yegül
Prof. Dr. Ayşe Fatma Erol
Doç. Dr. Erkan Alkaç
Doç. Dr. Sabri Arıcı
Doç. Dr. Figen Çevirici Coşkun
Doç. Dr. Merih Ereğ
Doç. Dr. Kasım Oyarçın
Doç. Dr. Fikret Özbay
Doç. Dr. Sema Sandalcı
Doç. Dr. Muammer Ulutürk
Doç. Dr. Yavuz Yeğin
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Kaya
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Murat Özgen
Dr. Burak Erdem
Dr. Vujadin Ivanisevic
Dr. Murat Özyıldırım

Seleucia

Olba Kazısı Serisi

Sayı: XV

Yıl: 2025

ISSN: 2148-4120

ISBN: 978-625-6925-83-0

Yazışma Adresi

Doç. Dr. Yavuz Yeğin
Ankara Üniversitesi,
Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi, Diller Binası,
Oda no: Z7
Arkeoloji Bölümü No:45-45/A
06100 – Sıhhiye / Ankara – Türkiye
Tel: 0 312 310 32 80 / 1498
E – posta: ozyildirimmurat@gmail.com -
yavuzyeğin002@gmail.com
aemelerten@gmail.com

Yayının Adı: Seleucia (Dergi)

Yayın Türü: Yerel Süreli Yayın

Yayın Şekli: Yıllık – Türkçe ve İngilizce.

Yayın Sahibi: Bilgin Kültür Sanat Org. Yay. Bas.
Dağ. Paz. Gid. İnş. San ve Tic. Ltd. Şti. adına
Engin Devrez

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Engin Devrez

Yayının İdare Adresi: Bilgin Kültür Sanat Şti. Ltd.
Selanik 2 Cad. 64/13, Karadeniz İşhanı 3. Kat
Kızılay – Ankara
Tel: 0312 419 85 67
Sertifika no: 20193
www.bilginyayinevi.com
E – posta: bilginkultursanat@gmail.com

Baskı

Dijital Baskı Merkezi (Osman Sami Solak)
İvedikköy Mh. 1492. Cd. Yenimahalle /
ANKARA
Tel: 0533 577 6514
Matbaa Sertifika No: 70810

Teknik Düzenleme

Arş. Gör. Dr. Burak Erdem

Dağıtım

Selanik 2 Cad. 64/13, Karadeniz İşhanı 3. Kat
Kızılay – Ankara
Tel: 0312 419 85 67

Seleucia | Sayı XV | Mayıs 2025

Doğu Dağlık Cilicia Mimari Plastiği Bağlamında
Olba'dan Bir Grup Buluntu

*A Group of Finds from Olba in the Context of
Architectural Decoration in Eastern Rough Cilicia*

Emel Erten – Yavuz Yeğin

9

Su Kemerlerinin Ötesinde: Kırsalda Roma Yaşamı ve
Mimarisi

*Beyond the Reach of the Aqueducts: Roman Lives and
Architecture in the Countryside*

Fikret Yeğin

33

Juliana Anicia: "A Building Loving Woman"

Gender and Construction in Constantinople

*Juliana Anicia: "Yapı İşlerini Seven bir Kadın":
Constantinopolis'te Toplumsal Cinsiyet ve İnşaat*

Faaliyetleri

Diane Favro

55

Boncuk ve Vazo Yapımı Dışında

Tunç Çağ'ında Camın Farklı Kullanım Biçimleri

Different Uses of Glass in the Bronze Age

Other than Beads and Vessels

Emel Erten

71

Savatra'dan Yeni Adak Yazıtları

New Votive Inscriptions from Savatra

Mehmet Alkan – İlker Işık

93

Tyana Geç Antik Sur Duvarında Ele Geçen Bir

Define Hakkında İlk Değerlendirmeler

*First Evaluations of a Hoard Discovered in the Tyana
Fortress Wall*

Hüsamettin Hayri Şener

107

Gaziantep Gerçin Höyük'ten Savaş Arabası Şeklinde
Bir Kaide

A Chariot-Shaped Base from Gerçin Höyük, Gaziantep

Timur Demir – Özgür Çomak

121

Tarsus'da Türk İslam Dönemi Mihrapları

The Mihabs of Turkish-Islamic Period in Tarsus

Mustafa Kaya

139

Aizanoi Tiyatrosu'nun Scaenae Frons Düzeninin

Anadolu'daki Benzerleriyle Karşılaştırılması

*Comparison of the Scaenae Frons Order of the Aizanoi
Theatre with Similar Theatre Examples in Anatolia*

Fikret Özbay – İrem Kaya Yuki

161

Eski Çağ ve Geç Antik Çağ Yazılı Kaynaklarında
Zephyrium

Zephyrium in Ancient and Late Antique Written Sources

Muzaffer Yılmaz

183

Batı Karadeniz'de

Protohistorik Dönemlere Ait Yeni Veriler

*Recent Archaeological Evidence from the Protohistoric
Periods of the Western Black Sea Region*

Emrullah Kalkan - Yunus Emre Sevindik

193

Anamur'da Ortagonuş (Bahçegonuş) Hanı ve Çeşmesi

Ortagonuş (Bahçegonuş) Inn and Fountain in Anamur

Halil Sözlü – Sultan Eren

213

Ardahan'ın Hanak İlçesindeki Veli Kalesi

Veli Fortress in Hanak District of Ardahan

Özlem Oral

227

Roma Dönemi'nde Phokaia'yı Etkileyen

Depremlerdeki Arkeolojik İzler

*Archaeological Traces of Earthquakes Affecting Phokaia In
the Roman Age*

Sabri Arıcı

243

Eagle Figurine With Gold Medallion Holding a Ram
From Burdur Museum

*Burdur Müzesi'nden Koç Tutan Altın Madalyonlu Kartal
Figürini*

Salih Soslu

259

Antik Kaynaklar, Antropolojik ve Arkeolojik Veriler

Işığında Eski Çağ'da Dövme

*Tattooing in Antiquity in the Light of Ancient Literature,
Anthropological and Archaeological Data*

Ahmet Emirhan Bulut

287

Samsun, Bafra'daki Roma Dönemi Taş Sanduka

Mezarları ve Buluntularının Değerlendirilmesi

*An Evaluation of the Roman Period Stone Cist Graves
and Their Findings from Bafra, Samsun*

Orhan Alper Şirin

321

Aizanoi Kadoi ve Kotiaieon'dan Yün Üretimine İlişkin
Arkeolojik İzler

*Archaeological Evidence of Wool Production from Aizanoi,
Kadoi and Kotiaieon*

Aslıhan Özbay

347

Seyitömer Höyük'ten Ele Geçen Bir Grup Bıçak

A Group of Knives Found at Seyitömer Mound

Rana Başkurt Usta – Hüseyin Usta

367

Traianus'un Doğu Seferine İlişkin Arkeolojik Kanıtlar

Archaeological Evidence of Trajan's Eastern Campaign

Burak Erdem

383

Alahan Manastırı Mağara – Kilisesi

Cave-Church in Alahan Monastery

Murat Özyıldırım - Yavuz Yeğin

397

PRAEFATIO

SELEVCIA'nın 2025 sayısı bu yıl da zengin bir içerikle okurlarına ulaşıyor. Bu sayı ile aynı zamanda dergimizin on beşinci yılını da kutlama mutluluğu içindeyiz. Bu yıl aynı zamanda Olba kazıları da on beşinci yılını kutluyor. Bundan yirmi dört yıl önce, Olba akropolisinin eteklerinde mütevazı bir yüzey araştırması biçiminde başlayan çalışmamızın gelişerek, bir kazı haline gelmesinde on beş yılı geride bıraktık. Şimdi Olba'nın yerleşim tarihi, kentteki yaşam tarzı konusunda çok daha fazla bilgi sahibi olmanın sevincini ve gururunu taşıyoruz.

Olba kazısı ekibinin özveri ve gayretleri ile on beş yıldır aralıksız olarak yayınlanan SELEVCIA'nın bu sayısında, Anadolu arkeolojisini, sanat tarihini, epigrafisini, nüvizmatığını, mimarlık tarihini aydınlatan, yepyeni bulguları ve fikirleri içeren toplam yirmi bir bilimsel metin yer almakta. Bu çalışmaları yaparken emeklerini, deneyimlerini bizlerle, dergimizle paylaşan yazarlarımıza şükranlarımızı sunuyoruz.

Editörler:

Prof. Dr. Emel Erten

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Fikret Yegül

Dr. Murat Özyıldırım (Baş Editör)

Doç. Dr. Yavuz Yeğin

PREFACE

SELEVCIJA's 2025 issue reaches its readers with a rich content this year as well. With this issue, we are also happy to celebrate the fifteenth anniversary of our journal. This year, the Olba excavation project is also celebrating its fifteenth anniversary. Twenty-four years ago, we started our work as a modest surface survey on the lower slopes of the Olba acropolis and it has been fifteen years since it turned into a full-scale excavation. Now, we are happy and proud to have much more information about Olba's settlement history and the lifestyle in the city.

This issue of SELEVCIJA, which has been published continuously for fifteen years thanks to the dedication and efforts of the Olba excavation team, includes a total of twenty-one scientific texts that shed light on Anatolian archaeology, art history, epigraphy, numismatics, and architectural history, and include brand new findings and ideas. We would like to express our gratitude to our authors who shared their efforts and experiences with us in our journal.

Editors:

Prof. Dr. Emel Erten

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Fikret Yegül

Dr. Murat Özyıldırım (Editor in Chief)

Assoc. Prof. Dr. Yavuz Yeğin

Olba Kazısı Serisi

Seleucia

Makale Başvuru Kuralları

Seleucia, Olba Kazısı yayını olarak yılda bir sayı yayınlanır. Yayınlanması istenen makalelerin en geç Şubat ayında gönderilmiş olması gerekmektedir. Seleucia, arkeoloji, eski çağ dilleri ve kültürleri, eski çağ tarihi, sanat tarihi konularında yazılan, daha önce yayınlanmayan yalnızca Türkçe, İngilizce çalışmaları ve kitap tanıtımlarını yayımlar.

Yazım Kuralları

Makaleler, Times New Roman yazı karakterinde, word dosyasında, başlık 12 punto baş harfleri büyük harf, metin ve kaynakça 10 punto, dipnotlar 9 punto ile yazılmalıdır. Sayfa sayısı, kaynakça dâhil en çok on sayfa olmalıdır. Müze, kazı, yüzey araştırması malzemelerinin yayın izinleri, makale ile birlikte yollanmalıdır. Kitap tanıtımları, üç sayfayı geçmemelidir. Çalışmada ara başlık varsa bold ve küçük harflerle yazılmalıdır. Türkçe ve İngilizce özetler, makale adının altında, 9 punto, iki yüz sözcüğü geçmemelidir. Özetlerin altında İngilizce ve Türkçe beşer anahtar sözcük, 9 punto olarak “anahtar sözcükler” ve “keywords” başlığının yanında verilmelidir. Doktora ve yüksek lisans tezlerinden oluşturulan makaleler, yayına kabul edilmemektedir.

- Dipnotlar, her sayfanın altında verilmelidir. Dipnotta yazar soyadı, yayın yılı ve sayfa numarası sıralaması aşağıdaki gibi olmalıdır. Demiriş 2006, 59.
- Kaynakça, çalışmanın sonunda yer almalı ve dipnottaki kısaltmayı açıklamalıdır.

Kitap için:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Makale için:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Makalede kullanılan fotoğraf, resim, harita, çizim, şekil vs. metin içinde yalnızca (Lev. 1), (Lev. 2) kısaltmaları biçiminde “Levha” olarak yazılmalı, makale sonunda “Levhalar” başlığı altında sıralı olarak yazılmalıdır. Bütün levhalar, jpeg ya da tift formatında 300 dpi olmalıdır. Alıntı yapılan levha varsa sorumluluğu yazara aittir ve mutlaka alıntı yeri belirtilmelidir.
- Levha sayısı her makalede 10 adet ile kısıtlıdır.
- Latince - Yunanca sözcüklerin yazımında özel isimlerde; varsa Türkçe ek virgülle ayrılmalı, örneğin; Augustus’un, cins isimler italik yazılmalı, varsa Türkçe ek, italik yapılmadan sözcüğe bitişik yazılmalıdır, örneğin; *caveanın*.
- Tarih belirtilirken MÖ ve MS nokta kullanılmadan, makale başlıkları ile yazar ad ve soyadlarında sadece baş harfler büyük harf olarak yazılmalıdır.

Olba Excavations Series

Seleucia

Scope

Seleucia is annually published by the Olba Excavations Series. Deadline for sending papers is February of each year. Seleucia features previously unpublished studies and book reviews on archaeology, ancient languages and cultures, ancient history and history of art written only in Turkish or English.

Publishing Principles

Articles should be submitted as word documents, with font type Times New Roman, font sizes 12 points for headings (first letters should be capitalized), 10 points for text, and 9 points for footnotes and references. The number of pages of each article should not be longer than ten pages, including the bibliography. If the study is on some material/materials from a museum or an excavation, the permission for publication should be submitted together with the article. The book reviews should not be longer than three pages. If there are sub-titles, the headings should be written bold with small letters. Abstracts written in both Turkish and English should appear below the heading of the article, should be size of 9 points and minimum count of words should be 200. Below the abstracts, a minimum of 5 keywords for both languages should be included (of size 9 points) below the headings “anahtar sözcükler” and “keywords”. The articles produced out of master’s theses or doctoral dissertations will not be accepted for publication.

- Footnotes should be given under each page. The ordering of author surname, year of publication and page number should be as follows: Demiriş 2006, 59.
- The reference list should appear at the end of the study and should explain the abbreviation given in the footnote.

Book format:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., Istanbul.

Article format:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, Istanbul.

- Photographs, pictures, maps, drawings, figures etc. used in the article should be referred to in the text as (Fig. 1), (Fig. 2) as abbreviations, and an ordered list of these items should appear at the end of the article under the heading “Figures”. All figures should be in JPEG or TIFF format with 300 dpi. If there are figures cited, the responsibility lies with the author and citation should be explicitly given. The number of figures for each article is limited to 10.

Anamur'da Ortagonuş (Bahçegonuş) Hanı ve Çeşmesi

Halil Sözlü* – Sultan Eren**

Öz

Bu çalışmada Orta Çağ şehir içi yapı formlarından olan Anamur'da unutulmaya yüz tutmuş metruk Ortagonuş (Bahçegonuş) Hanı ve Çeşmesi ele alınmıştır. Hanlar diğer bir adıyla kervansaraylar ticaret yollarında kervanların güvenliği ve konaklamaları için her türlü ihtiyacı karşılayabilecekleri yer olması açısından inşa edilmiş önemli yapılardır. Anadolu'nun ticaret yollarında inşa edilen kervansarayların en güzel örnekleri Selçuklular zamanında verilmiştir. Selçuklu kervansaraylarının yol ağı Konya- Antalya- Alanya ile bağlantılı olması Anamur ilçesini de ticari açıdan doğrudan etki etmiştir. 2019- 2020 yıllarında farklı tarihlerde yapılan yüzey araştırmalarında tespit edilen yapı mevcut ölçüleri alınarak plan çizimi yapılmıştır. İncelenen bu yapı ile birlikte Anamur sınırlarında toplamda üç küçük ölçekli hanın inşa edildiği tespit edilmiştir. Yapı dikdörtgen planlı, tek katlı, kapalı bölümden oluşan han özelliği gösterir. Yapı Selçukludan gelen ticaret kültürünün Akdeniz'in kıyı kentlerinden biri olan Anamur'da görülmesi açısından önem arz eder. Çalışma ile yapının tanıtımı ve literatüre kazandırılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anamur, Han, Kervansaray, Çeşme, Mimari.

Ortagonuş (Bahçegonuş) Inn and Fountain in Anamur

Abstract

In this study, the abandoned Ortagonuş (Bahçegonuş) Inn and Fountain, which is one of the medieval urban building forms and has almost been forgotten in Anamur, is discussed. Inns, also known as caravanserais, are important structures built on trade routes to provide a place where caravans can meet all their needs for their safety and accommodation. The best examples of caravanserais built on the trade routes of Anatolia were given during the Seljuk period. The fact that the Seljuk caravanserais were connected to the Konya-Antalya-Alanya road network had a direct commercial impact on the Anamur district. The plan of the building, which was identified

* Doç. Dr. Halil Sözlü, Mersin Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, Yenişehir Mersin, Türkiye. E-posta: halilsozlu@mersin.edu.tr, Orcid no: 0000-0002-3100-486X.

** Uzm. Sultan Eren, Silifke Müze Müdürlüğü Silifke, Türkiye. E-posta: sultaneren3613@gmail.com, Orcid no: 0000-0002-6707-0746.

Bu makale 2021 yılında gerçekleştirilen arazi çalışmaları neticesinde üretilmiştir. 2023 yılında bölgede arkeolojik yüzey araştırmasına başlayan Prof. Dr. Mehmet Tekocak beyle görüşülmüş ve yayın konusunda kendisinin onayı alınmıştır. Göstermiş olduğu hassasiyetten dolayı Prof. Dr. Mehmet Tekocak'a teşekkür ederiz.

during the surface surveys carried out on different dates in 2019-2020, was drawn by taking its current measurements. With this structure examined, it was determined that a total of three small-scale inns were built within the borders of Anamur. The building is a rectangular planned, single-storey inn with a closed section. The building is important in terms of seeing the trade culture coming from the Seljuks in Anamur, one of the coastal cities of the Mediterranean. The aim of the study is to introduce the structure and introduce it to the literature.

Keywords: Anamur, Inn, Caravanserai, Fountain, Architecture.

1. Giriş

Akdeniz bölgesi kıyı kesiminde, Mersin'e bağlı şehrin batı ucunda konumlanan Anamur ilçesi, doğuda Gülnar, kuzeyde Karaman ve batısında Alanya (Selendi) illerine komşu olmak üzere, dağlarının denize paralel olduğu, Torosların eteğinde yer almaktadır. Şehir merkezine 223 km uzaklıkta olan ilçe merkezi, farklı kültürlerin izlerine ev sahipliği yapmış, bu özelliğini günümüz turizmi ile yoğurmuş ve iklim özelliklerinin vermiş olduğu olanaklarla gelişmekte olan ilçelerin başında gelmektedir. Anamur, Doğu Akdeniz'in Anadolu'nun iç bölgeleriyle bağlantı sağladığı önemli bir liman kentidir. Bulunduğu konumu itibarıyla eski çağlardan bu yana farklı medeniyetlerin el değiştirdiği, izleri hala yaşayan bir şehrin somut örneğidir. Eski adı Anemurium ile sıklıkla anılan kentin ilk çağlardan günümüze değin bir ticaret şehri olduğu, tarihsel süreç içerisinde birçok taşınmaz kültür varlığına ev sahipliği yaptığı görülür.

Anamur tarihsel süreçte araştırmacı, tarihçi ve seyyahlarında çalışmalarında yer verdiği bir kenttir. Şehre gelen ve haritasını çizen coğrafyacı, denizci Piri Reis Kitab-ı Bahariye'sinde Eski Anamur'un *"denize uzanmış bir burnun üzerinde kurulduğunu ve bu burnun bir dağ olduğu"* nu söylemektedir¹.

Evliya Çelebi Akdeniz'e (Kıbrıs) açılan limanından, Kale Camii, Akarca Han ve Kale Hamamından bahseder². Ayrıca 1818'li yıllarda şehre gelen araştırmacı Amiral Francis Beaufort'un (D.1774- Ö.1857) Mamure Kalesini çizdiği gravürü Anamur'la ilgili önemli belgelerden biridir. Osmanlı arşivlerinde de Anamur hakkında verilere ulaşılabilmek mümkündür³.

Anadolu'nun kapılarının Türklere açılmasıyla birlikte geniş coğrafyalara yayılma hareketi başlamıştır. Bu bölgelerde Türk kültürünün farklı dönemlerinden somut izler mevcuttur. Zengin bir kültür birikimine sahip şehir Selçukluların öncülüğünde başlayan Türkleşme hareketleriyle bu bölgelere yerleştirilen Türkmenler ile hız kazanmıştır. Selçuklunun varisi olarak kabul edilen Karamanoğulları Beyliği var olan kültürün devamını sağlarken Osmanlı devleti ile yenilik ve gelişmeleri de beraberinde getirmişlerdir.

1 Aslan 2007, 7.

2 Dağlı-Kahraman-Dankoff 2005, 153.

3 Çelik 1994, 76-77.

Çalışmanın içeriğini oluşturan Ortagonuş Hanı ve Çeşmesi de Türk İslam dönemi ticaret yapısı olarak Anamur'a değer katan eserlerdir. Hanlar veya kervansaraylar hakkında geçmiş tarihlerde bölgede yüzey araştırmalarının yapıldığını bilmekteyiz. Orhan Cezmi Tuncer Anadolu Kervan Yolları⁴ isimli çalışmasında Tol (Melleç) Han'dan bahsederken, Osman Nuri Dülgerler Karamanoğulları Dönemi Mimarisi⁵ adlı kitabında hanlar başlığı altında Melleç Hanı, ve Akarca Hanı'na yer vermişken makale konumuz olan Ortagonuş Hanı'nı incelememiştir. 2019 yılında yapılan yüzey araştırmalarıyla birlikte Anamur hanlarına ek, Ortagonuş Hanı tespit edilmiştir. Bu çalışmayla detaylı incelenen yapı tarafımızdan ilk kez bilimsel bir çalışmaya konu olmuş, fotoğraf ve çizimlerle desteklenerek tanıtılmaya çalışılmıştır.

2. Ortagonuş (Bahçegonuş) Hanı ve Çeşmesi

Ormancık Mahallesi Kaş mevkii ve Bozyazı Gözce Mahallesi, Kömürlü-Ardıçlıtaş Mevkileri arasında kalır. Anamur-Ermenek otoyolu üzerinde, 42'nci km'sinde, tali yoldan kuzeye doğru yaklaşık 2-3 km mesafede, engebeli bir arazi üzerindedir. İsmi halk tarafından "Ortagonuş⁶, Bahçegonuş" olarak verildiği bilinmektedir. Yapının kim tarafından yaptırıldığı bilinmezken inşa tarihi⁷ hakkında da bilgi bulunmamaktadır.

Dıştan düz damla kapalı yapı, içten tonozla örtülüdür. İnşa edilmiş olduğu arazi üzerine doğu – batı yönünde dikdörtgen bir plana sahip olan han tek katlı ve sadece kapalı bölümden oluşmaktadır (**Lev. 1**). Giriş cephesinde oluşan yıkılmadan dolayı kapının açıklığı dışında bir özelliği kalmamıştır (**Lev. 5**). Giriş açıklığından ocaklı bölüme, yani hanın birinci bölümüne geçilmektedir. Ocaklı giriş bölümü kuzey – güney doğrultusunda 2.55 x 5.15m ölçülerinde dikdörtgen bir plana sahip olup ikinci bölüme göre dar ve küçük tutulmuştur. Daha küçük ölçekli olması bu bölümün ısıtılmasını kolay hale getirmektedir. Bu bölüm, kervanların korunma, ısınma ve dinlenme ihtiyaçlarını karşıladıkları ilk mekân olarak karşımıza çıkar. Mekânın kısa kenarındaki duvarlarda ocak nişleri yer alır. Kuzey duvardaki ocak nişi güneydekine göre daha sağlamdır. Mekanın kuzey duvarında ve küçük ölçekli ocak nişi tam kemerliken (**Lev. 6**). güney duvarda bulunan ocak nişinin kemeri ise tahrip olmuştur. Yıkılan bacanın izleri hala mevcuttur. Mekân içerisinde kalan duvarlar sağır tutulmuştur.

Dış kapıyla ayını aks üzerinde ve ocaklı giriş mekânından açılan tam kemerli kapıyla ikinci bölüme geçilmektedir (**Lev. 7**). ikinci bölüm, giriş bölümüne dik olup doğu – batı yönünde

4 Tuncer 2007,

5 Dülgerler 2006, 23.

6 Gonuş adı Türkmen Boyları tarafından kullanılan bir ifade olup yörede kuytu alan, korunaklı bölge anlamında kullanılmaktadır.

7 Bölgede farklı tarihlerde yapılan yüzey araştırmalarında Hanlar ile ilgili Tol (Melleç) Hanı'nın XIII. yüzyılda inşa edilmiş olabileceği düşüncesi belirtilirken (Tuncer 2007, 120) Akarca Hanı hakkında Ak Camii ile ilişkilendirilerek gelirinin camiye vakfedildiği, XV. yüzyıla tarihlendirildiği görülmektedir (Dülgerler 2006, 187).

ve 5.15 x 7.90m ölçülerinde derinlemesine dikdörtgen planlıdır. İç mekânda pencere açıklığı bulunmadığı için karanlıktır (**Lev. 8**). Beşik tonoz örtülü mekânı duvarlarında iki sıra kemer sistemi görülür. Kemerler içe taşkın duvardan 0.25m çıkıntı yapmakta ve mekânın içini üç sahına ayırmaktadır. Kemerin arasına denk gelen tonozda tepe açıklığı olduğu düşünülen izler görülmekte, açıklıkların sonradan kapatıldığı düşünülmektedir. Kemerleri düzgün kesme taştan örülmüştür.

Görüldüğü üzere yapıda onarım söz konusu değildir. Bakımsız halde kalmasına karşın en yakın yerleşimden bile uzak olması bu derece sağlam kalmasına etki etmiştir. İç mekandaki kirlilik ve yapının tahribatından anlaşılabileceği üzere belirli dönemlerde ahır olarak kullanıldığı görülmüştür.

Yapının dış cepheleleri sade tutulmuş ve çörtensizdir, en sağlam cephe olarak güney duvar kalmıştır. Diğer cephe duvarlarında da düzen aynıdır. Güney cephe duvarının batı köşesinde yıkılma görülür. Bu duvar içte ocak duvarına denk gelir. Giriş, yani batı cephe duvarı yapının en fazla bozulan duvarıdır. Özellikle kapı formuna ait özellikleri günümüzde mevcut değildir.

Yapı, cephe duvarları ve tonoz sisteminden görüldüğü üzere moloz taş malzemeye inşa edilmiştir. İç mekân detaylarına bakıldığında tonozun oturduğu kemerler ve iç kapı çerçevesinde kesme taş malzemenin kullanımı görülür. Mekânın iç duvarlarında sıva ve harç izleri halen görülmektedir.

Doğu cephenin kot seviyesi yarı beden duvarına kadar toprak altındadır (**Lev. 9**). Bu cepheden yapının damına çıkılması kolaylıkla sağlanır, damın üzerinde az da olsa yıkım meydana gelmiştir.

Günümüzde orman içerisinde kaybolan Han'ın doğusundaki bağımsız çeşme dışında bina görülmez (**Lev. 2**). Çeşme koca çınar ağacının altında kalır. Çeşme tek yüzlü ve bağımsız çeşmeler grubunda olup cephesi kuzeybatı yöne bakmaktadır (**Lev. 10**). Dikdörtgen planlı, ön cephesinde tam kemerli bir nişi bulunur. Çeşmenin inşa malzemesi moloz ve kesme taştır. (**Lev. 11**). Tam kemer açıklığı yekpare ayaklara oturur. Çeşmenin aynalık bölümü sadedir, niş içinde taslık boşluğu bulunur. Su oluğunda yer alan tek lüle özgün değildir. Gerek han gerekse çeşmenin beden duvarlarında oluşan tahribatlarda yerel halkın müdahale ettiği görülür. Çeşme kaynaktan beslenir.

3. Değerlendirme ve Sonuç

Anamur'un kuzeyinde yer alan Konya, Selçuklu döneminin en gelişmiş ticari yol ağına sahip ilidir. Anadolu ticaret yollarında inşa edilen kervansarayların en abidevi örnekleri Selçuklular zamanında verilmiştir. 13. yüzyılın ilk çeyreğinde Selçuklu ticaretinin gelişimini Akdeniz'e ulaşan yolların devletin kontrolünde olmasıyla da görülmektedir⁸. Anadolu'nun dört bir yanına uzanan kervan yol ağları güneyde Konya; Antalya- Alanya, Karaman Mersin yolunda

⁸ Tuncer 2007, 160.

da uzanmaktadır. Bu yollardan özellikle Azerbaycan, İran ve Türkistan'a ulaştırılan malların (İpek, halı, kumaş, susam, kereste vd.) Akdeniz limanlarından geçtiğini bilmekteyiz⁹.

Anamur'un ticari yol ağına bakıldığında şehrin doğudan batıya, güneyden iç bölgelere uzandığı görülmektedir. Yapılan çalışmalar neticesinde hanların biri şehir merkezinde, ikisi ilçenin uç mahallelerinde inşa edilmiştir. Söz konusu çalışmanın içeriğini oluşturan, ilçenin kuzeyinde Ormancık Mahallesi sınırlarında yer alan Ortagonuş (Bahçegonuş) Hanı ve Çeşmesi ilk olarak arazi çalışmalarıyla keşfedilmiştir. Daha önce yapının kayıtlarda geçmemesi ve bölgenin ticaret tarihine katkı sağlayacağı bir örnek olarak tanıtılması açısından önemlidir.

Anamur'da inşa edilen hanlar birbirine mesafeli konumdadırlar. Batıda Alanya Antalya sınırlarında, doğuda Bozyazı-Gülnar- Silifke – Mut yollarında ve kuzeyde ilçe sınırlarında belirli mesafelere sayıca az da olsa hanların inşa edildiği gözlemlenmiştir. İncelemelerden anlaşıldığı üzere Ortagonuş (Bahçegonuş) Hanı Anamur'da inşa edilen hanlar dışında çevre il ve ilçelerde yer alan hanlarla bağlantılı bir güzergâh üzerindedir.

Ticaretin canlılığı ticaret yollarına inşa edilen kervansaray, han, köprü, çeşme sarnıç ve diğer önemli yapıların da inşasını beraberinde getirir. Anamur sınırlarında inşa edilen hanların yollarına bakıldığında (**Lev. 3**) İç Anadolu'dan gelen bir kervanın öncelikle günümüzde Karaman-Ermenek sınırlarındaki Görmeli Köprüsü'nden geçtiği ve ilk durak yerinin Ormancıkta bulunan Ortagonuş Han'ı olduğu düşünülmektedir. Han ve yanında inşa edilen çeşmenin buraya gelen tüccarların temel ihtiyaçlarını karşılar nitelikte olduğu söylenebilir. Söz konusu Han'dan güney yöne doğru devam eden güzergâhta öncelikli olarak Ala Köprü'den geçildiği devamında Hacı Hasan Köprüsü'ne varıldığı düşünülmektedir. Anamur bölge arazisinin oldukça engebeli bir özellik göstermesi yapıların dağılımını olumsuz etkilemiştir. Hacı Hasan Köprüsü'nden çıkan kervanın merkezde yer alan Akarca Han'ına ulaştığı düşünülür.

Anamur merkezde inşa edilen Akarca (Alaeddin) Hanı¹⁰ bulunduğu konum itibari ile şehir içi hanı özelliği taşımaktadır. Yapının kuzeyinde Ak Camii bulunmakta kervanların her türlü ihtiyaçlarını giderebilecekleri merkezde olması açısından önemlidir. Küçük ölçekli bir yapı olarak inşa edilmiş hanın plan tipolojisine bakıldığında mevcut haliyle yalnız kapalı mekândan oluştuğu görülmektedir. Burada konaklayan ve batı yönde devam eden güzergâhta, Ören mahallesi sınırında yer alan Taş Köprü'den geçildiği Anamur'un batısındaki Tol (Melleç) Han'ına ulaşıldığı düşünülmektedir.

Tol¹¹ (Melleç) Han'ı tek katlı ve iki bölümden oluştuğu görülür. Melleç (Tol) Han plan özelliği açısından daha büyük ölçekli inşa edilmiştir. Anamur- Alanya ticaret yolu göz önüne alınarak hanın işlevselliği ortaya çıkar. Deniz kenarında bulunması, karayolu ticaretinin

9 Tuncer 2007, 19.

10 Dülgerler 2006, 187.

11 Yapılan araştırmalarda tol kelimesinin anlamı taş yapı veya kemerli taş yapı olarak karşımıza çıkar (Bakkal, 2019: 559). Tol isminin bolluk bereket anlamına geldiği, han yolu ve denizi gözetleme amacıyla inşa edildiği bilinir (Tuncer, 2007: 120).

yanında deniz yoluyla sağlanan ticari hareketliliği de akla getirmektedir. Kapalı bölümden oluşan han, tek katlı ve iki sahnalıdır. Alanya'da Kargı Han¹², Altıkapı Hanı¹³, Kayayolu Boğa Hanı, Naldöken Hanı, Daydır Hanı¹⁴ batıya giden yol üzerinde bulunan benzeri plan özelliği gösteren hanlardır. Mut sınırlarında inşa edilen Sertavul Hanı, Kozak Hanı¹⁵, Mut Taş Han¹⁶, Silifke merkezdeki Taş Han¹⁷ ilçenin doğu ve kuzeyinde uzanan yol üzerinde bulunan hanlardan birkaçıdır.

Akdeniz'den Anadolu'ya geçiş yolları geniş bir alanda dağılım gösterir. Afyonkarahisar'da Kapan Hanı, Balık Hanı, İncir Hanı¹⁸, Niğde Aksaray yolu üzerindeki Kınık Hanı, Yaykıl Hanı (Sinop-Kastamonu)¹⁹, Çorum Sinan Paşa Hanı²⁰, Bilecik Gölpazarı merkezinde Taş Han²¹ örnek verilebilir. Anamur, konum itibarıyla kıyı bölgelerden iç kesimlere (Karaman-Konya) ve Akdeniz'in doğusuna doğrudan ulaşılacak kestirme yollarla da bağlantılıdır. Önemli bir geçit olduğu bilinen, derbent veya menzil yeri olarak bilinen Belen, ticari hareketliliğin yoğun olduğu şehirlerden biridir. Külliyesinde Han, cami ve hamam yapısı inşa edilmiştir²².

Şehir içinde bulunan Akarca Hanı ile Ortagonuş Hanı arasında yaklaşık 30-40 km mesafe vardır. İç bölgelere doğru yükselti ve yeryüzü şekillerinden oluşan engebeden dolayı takip edilen yol çoğu zaman kıvrımlı bir hal almıştır.

Sonuç itibarıyla Ortagonuş Hanı, Çeşmesi ve Anamur inşa edilen diğer hanlar Selçuklu Kervansaray geleneğinin bir devamı niteliğindedir. Anamur'un Türk İslami dönemi mimarisinden ticaret yapılarına önemli veriler sunmaktadır. Küçük ölçekli han örneğinde gördüğümüz üzere yapı dikdörtgen planlı, kapalı mekândan oluşan hanlar grubundadır. Tek katlı, iki bölümlü bir özellik gösterir. İç mekân düzenlemesine bakıldığında üç sahna ayrılmıştır. İnşa tarihi kesin olarak bilinmemekte olup araştırmacıların farklı dönem çalışmalarında bölgedeki aynı dönem özelliği gösteren hanların XIII ile XV. yüzyıl aralığında inşa edildiği söylenmektedir. Eser sadeliği ile dikkat çekmektedir. Şehir merkezinden uzakta kalan han günümüzde harap durumdadır.

12 Erdman 2008, 249.

13 Bakkal 2019, 551.

14 Tuncer 2007, 192.

15 Dülgerler 2006, 188.

16 Dayar 2017, 53.

17 Gündoğdu 2019, 161.

18 Küpeli 2001, 365.

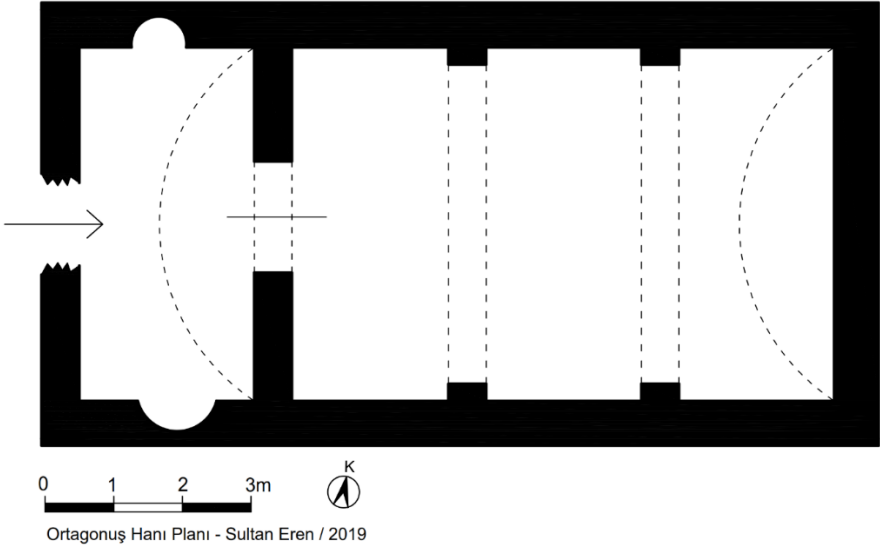
19 Ünal 1990, 189.

20 Yılmaz 2005, 11.

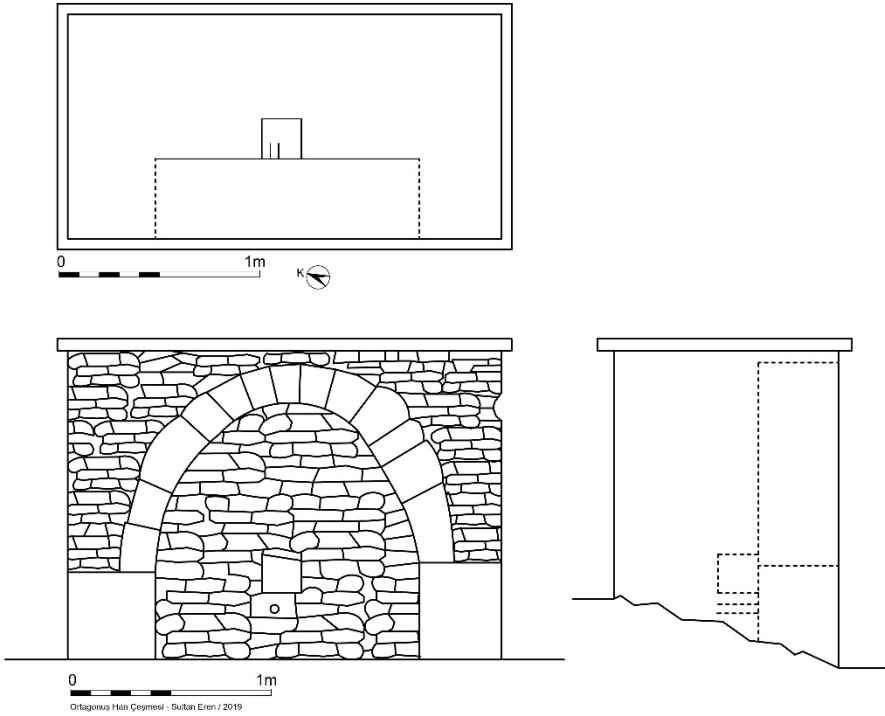
21 Gerenci 2004, 76.

22 Müderrisoğlu 1994, 246.

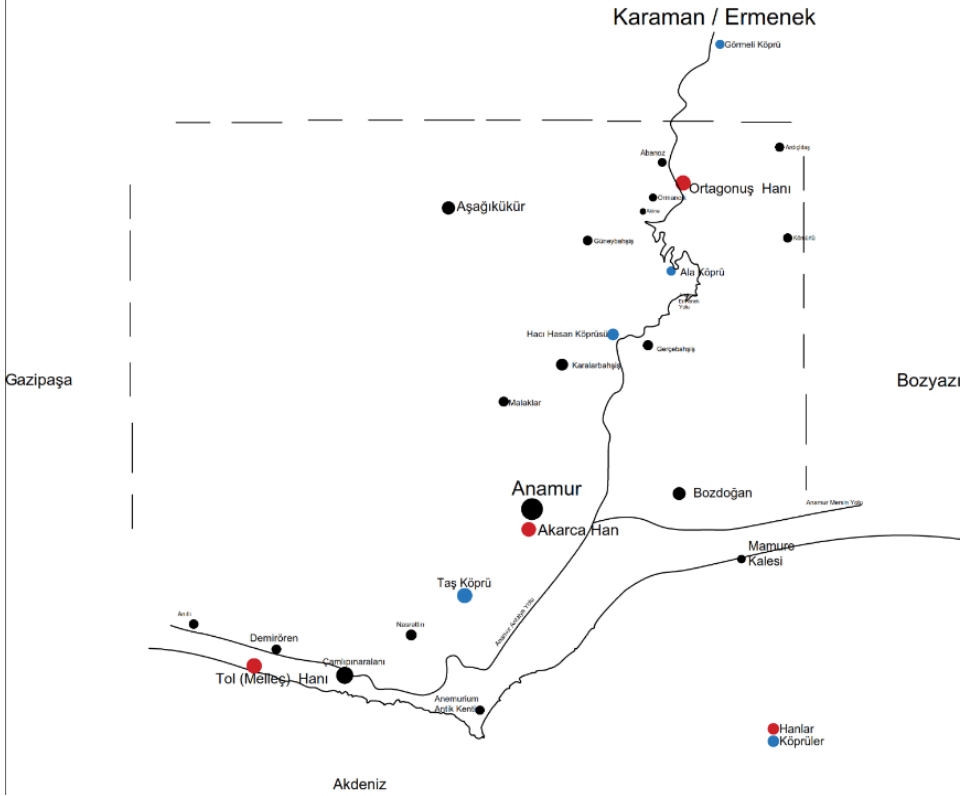
Levhalar

Levha 1: Ortagonuş Hanı Plan

Levha 2: Ortagonuş Han Çeşmesi planı ve Cephe Görünüşü

Levha 3: Anamur İlçesinde Han ve Köprülerin Konumu

Levha 4: Ortagonuş (Bahçeğonuş) Hanı Güney Cephe Genel Görünümü

Levha 5: Ortagonuş (Bahçegonuş) Hanı Batı (Giriş) Cephe Genel Görünümü

Levha 6: Ortagonuş (Bahçegonuş) Hanı Girişi, Birinci Bölüm Genel Görünümü

Levha 7: Ortagonuş (Bahçegonuş) Hanı Ana Giriş Kapısı Genel Görünümü

Levha 8: Ortagonuş (Bahçegonuş) Hanı İç Mekân Genel Görünümü

Levha 9: Ortagonuş (Bahçegonuş) Hanı Doğu Cephe Genel Görünümü

Levha 10: Ortagonuş Han Çeşmesi Ön Cephe Genel Görünümü

Levha 11: Hanın Çeşmesi Arka Cephe

Kaynakça

Aslan 2007

Aslan, V., Anamur'da Korunması Gerekli Geleneksel Kent Dokusu Üzerine Bir Araştırma ve Hacı Ali Bey Konağı. Yıldız Teknik Üniversitesi yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul.

Bakkal 2019

Bakkal, A., Antalya Selçuklu Kervansarayları. Türk Akademik Araştırmalar Dergisi, C. 4, 4, 521-570.

Beaufort 1818

Beaufort, F., Karamania or A Brief Description of The South Coast of Asia Minor and of The Remains of Antiquity.

Çelik 1994

Çelik, Ş., Osmanlı Taşra Teşkilatında İçel Sancağı (1500-1834), Yayımlanmamış doktora tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

Erdman 2008

Erdman K. E. (Çev. M. Uysal, M., Güçlü), Alanya Yakınlarındaki Kargı Han, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2008 (18), 247-256.

Dağlı-Kahraman-Dankoff 2005

Dağlı Y.- Kahraman S. Dankoff R., Evliya Çelebi Seyahatnamesi, IX, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. (Özgün Çalışma 17. Yüzyıl).

Dayar 2017

Dayar, M., Mersin Mut'taki Mimari Eserler. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Van.

Dülgerler 2006

Dülgerler, O.N., Karamanoğulları Dönemi Mimarisi. İstanbul. Türk Tarih Kurumu

Gerenci 2004

Gerenci, A., Bilecik'te Türk Dönemi Hanları (13.- 19.Yüzyıllar), Anadolu Üniversitesi Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir.

Gündoğdu 2019

Gündoğdu, N., Silifke'deki Türk Dönemi Mimari Eserleri, Karabük Üniversitesi, yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Karabük

Küpeli 2001

Küpeli, Ö., Afyonkarahisar Kütüğü Cilt 1, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayını.

Müderrişoğlu 1994

Müderrişoğlu, F., Bir Osmanlı-Türk Şehri Olarak Belen, Vakıflar Dergisi. Ankara.

Mert 1991

Mert, G., Anamur'91, Ankara.

Tekocak 2020

Tekocak, M., "Anadolu'nun Güneyinde Bir Liman Kenti ANEMURIUM, Mersin Arkeolojik Kazıları ve Araştırmaları, Mersin, s.178-209.

Teoman 1952

Teoman, Z., İçel Mektubu, İçel.

Tuncer 2007

Tuncer, O. C., Anadolu Kervan Yolları, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

Ünal 1990

Ünal, R. H., Osmanlı Öncesi Dönemden Yayınlanmamış Üç Menzil Hanı, Sanat Tarihi Dergisi, C.5, S.5

Yılmaz 2005

Yılmaz, I., Kuzeybatı Anadolu'daki Hanlar Üzerine Bazı Notlar, Türk Arkeoloji Ve Etnografya Dergisi, S.5.

Seleucia | Sayı XV | Mayıs 2025

Doğu Dağlık Cilicia Mimari Plastiği Bağlamında
Olba'dan Bir Grup Buluntu

*A Group of Finds from Olba in the Context of
Architectural Decoration in Eastern Rough Cilicia*
Emel Erten – Yavuz Yeğin

9

Su Kemerlerinin Ötesinde: Kırsalda Roma Yaşamı ve
Mimarisi

*Beyond the Reach of the Aqueducts: Roman Lives and
Architecture in the Countryside*
Fikret Yegül

33

Juliana Anicia: "A Building Loving Woman"
Gender and Construction in Constantinople

*Juliana Anicia: "Yapı İşlerini Seven bir Kadın":
Constantinopolis'te Toplumsal Cinsiyet ve İnşaat Faaliyetleri*
Diane Favro

55

Boncuk ve Vazo Yapımı Dışında
Tunç Çağı'nda Camın Farklı Kullanım Biçimleri
Different Uses of Glass in the Bronze Age
Other than Beads and Vessels
Emel Erten

71

Savatra'dan Yeni Adak Yazıtları
New Votive Inscriptions from Savatra
Mehmet Alkan – İlker Işık

93

Tyana Geç Antik Sur Duvarında Ele Geçen Bir
Define Hakkında İlk Değerlendirmeler
*First Evaluations of a Hoard Discovered in the Tyana
Fortress Wall*

Hüsamettin Hayri Şener

107

Gaziantep Gerçin Höyük'ten Savaş Arabası Şeklinde
Bir Kaide

A Chariot-Shaped Base from Gerçin Höyük, Gaziantep
Tımur Demir – Özgür Çomak

121

Tarsus'da Türk İslam Dönemi Mihrapları
The Mihrabs of Turkish-Islamic Period in Tarsus
Mustafa Kaya

139

Aizanoi Tiyatrosu'nun Scaenae Frons Düzeninin
Anadolu'daki Benzer Tiyatro Örnekleriyle Karşılaştırılması
*Comparison of the Scaenae Frons Order of the Aizanoi
Theatre with Similar Theatre Examples in Anatolia*
Fikret Özbay – İrem Kaya Yuki

161

Eski Çağ ve Geç Antik Çağ Yazılı Kaynaklarında
Zephyrium

Zephyrium in Ancient and Late Antique Written Sources
Muzaffer Yılmaz

183

Batı Karadeniz'de Protohistorik Dönemlere Ait Yeni
Veriler

*Recent Archaeological Evidence from the Protohistoric
Periods of the Western Black Sea Region*

Emrullah Kalkan - Yunus Emre Sevinç

193

Anamur'da Ortagonuş (Bahçegonuş) Hanı ve Çeşmesi
Ortagonuş (Bahçegonuş) Inn and Fountain in Anamur
Halil Sözlü – Sultan Eren

213

Ardahan'ın Hanak İlçesindeki Veli Kalesi
Veli Fortress in Hanak District of Ardahan
Özlem Oral

227

Roma Dönemi'nde Phokaia'yı Etkileyen
Depremlerdeki Arkeolojik İzler

*Archaeological Traces of Earthquakes Affecting Phokaia
In the Roman Age*

Sabri Arıcı

243

Eagle Figurine With Gold Medallion Holding a Ram
From Burdur Museum

*Burdur Müzesi'nden Koç Tutan Altın Madalyonlu
Kartal Figürini*

Salih Soslu

259

Antik Kaynaklar, Antropolojik ve Arkeolojik Veriler
Işığında Eski Çağ'da Dövme

*Tattooing in Antiquity in the Light of Ancient Literature,
Anthropological and Archaeological Data*
Ahmet Emirhan Bulut

287

Samsun, Bafra'daki Roma Dönemi Taş Sanduka
Mezarları ve Buluntularının Değerlendirilmesi
*An Evaluation of the Roman Period Stone Cist Graves
and Their Findings from Bafra, Samsun*

Orhan Alper Şirin

321

Aizanoi Kadoi ve Kotiaecion'dan Yün Üretimine İlişkin
Arkeolojik İzler

*Archaeological Evidence of Wool Production from
Aizanoi, Kadoi and Kotiaecion*

Aslıhan Özbay

347

Seyitömer Höyük'ten Ele Geçen Bir Grup Bıçak
A Group of Knives Found at Seyitomer Mound

Rana Başkurt Usta – Hüseyin Usta

367

Traianus'un Doğu Seferine İlişkin Arkeolojik Kanıtlar
Archaeological Evidence of Trajan's Eastern Campaign
Burak Erdem

383

Alahan Manastırı Mağara – Kilisesi
Cave-Church in Alaban Monastery

Murat Özyıldırım - Yavuz Yeğin

397

ISSN 2148-4124

ISBN 978-625-6925-83-0

9 786256 925830

